

**PRAKTYCZNY
POLSKO-UKRAIŃSKI
SŁOWNIK ORTOGRAFICZNY
DLA ZAAWANSOWANYCH**

**ПРАКТИЧНИЙ
ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВОПИСНИЙ СЛОВНИК
ДЛЯ СЕРЕДНЬОГО РІВНЯ**

Mikołaj Jarmoluk
Łesia Biłenka-Swystowycz

**PRAKTYCZNY
POLSKO-UKRAIŃSKI
SŁOWNIK ORTOGRAFICZNY**
DLA ZAAWANSOWANYCH

Микола Ярмолюк
Леся Біленька-Свистович

**ПРАКТИЧНИЙ
ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВОПИСНИЙ СЛОВНИК**
ДЛЯ СЕРЕДНЬОГО РІВНЯ

Видання здійснене за підтримки Польського Інституту у Києві

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

«Навчальна книга – Богдан», просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, Україна, 46002.

«Навчальна книга – Богдан», а/с 529, м. Тернопіль, Україна, 46008.

У випадку побажань та претензій звертатися:

т/ф (0352) 520 607; 520 548 *office@bohdan-books.com*

Інтернет-магазин «НК-Богдан»:

www.bohdan-books.com *mail@bohdan-books.com*

т. (0352) 519 797, (067) 350 1870, (066) 727 1762

Електронні книги: *www.bohdan-digital.com*

Гуртові продажі: т/ф (0352) 430 046, (050) 338 4520

м. Київ, просп. Гагаріна, 27: т/ф (044) 296 8956; (095) 808 3279,

nh-bogdan@ukr.net

Інтернет-магазин «Дім книги»: *dk-books.com*

т. (067) 350 1467. (099) 434 9947

ЗМІСТ

W jaki sposób korzystać ze słownika /	
Як користуватися словником	8
Skróty / Умовні скорочення	14
Najważniejsze zasady pisowni /	
Найважливіші принципи правопису.....	15
Pisownia wyrazów z literą U	15
Pisownia wyrazów z literą Ó	16
Pisownia liter Ą i Ę	17
Pisownia wyrazów z ON, OM, EN, EM	18
Pisownia wyrazów z CH	19
Pisownia wyrazów z H	20
Pisownia liter S, Z, C, N przed spółgłoskami miękkimi	21
Pisownia wyrazów z J, I	22
Pisownia wyrazów z KĘ, GĘ, KIE, GIE, KE, GE	23
Pisownia wyrazów z RZ	24
Pisownia wyrazów z Ż	25
Pisownia części -BYM, -BYŚ, -BY, -BYŚMY, -BYŚCIE	26
Pisownia partykuły NIE	27
Pisownia wyrazów wielką i małą literą	29
Zasady transliteracji z języka polskiego na ukraiński nazw geograficznych i własnych	31
Zasady transliteracji z języka ukraińskiego na polski nazw geograficznych i własnych	33
Zasady interpunkcji	34
A.....	40
B.....	47
C.....	57
Ć.....	62
D.....	62
E.....	69
F.....	71
G.....	74
H.....	78
I.....	80
J.....	82
K.....	85
L.....	108
Ł.....	110
M.....	111

N	117
O	132
Ó	148
P	148
R	198
S	213
Ś	236
T	239
U	247
W	258
Z	281
Ż	304
Ź	305
Nazwy geograficzne / Географічні назви	308
Najczęściej używane skróty i skrótowce / Найчастіше вживані скорочення та аббревіатури	322
Skróty / Скорочення.....	322
Skrótowce / Аббревіатури	327
Bibliografia / Бібліографія	333

*Naszym kolegom i profesorom
z katedry filologii słowiańskiej
Uniwersytetu Lwowskiego im. Iwana Franki*

*Нашим колегам і вчителям
з кафедри слов'янської філології
Львівського університету ім. Івана Франка*

W JAKI SPOSÓB KORZYSTAĆ ZE SŁOWNIKA

Polsko-ukraiński słownik ortograficzny jest skierowany do wszystkich, którzy interesują się językiem polskim. Objętość i budowa słownika są dostosowane przede wszystkim do potrzeb uczniów, którzy uczą się języka polskiego, a także młodzieży z Ukrainy, studiującej w Polsce, oraz biznesmenów i wszystkich, którzy wykorzystują język polski w życiu zawodowym i codziennym.

Słownik składa się z dwóch części: w pierwszej, w tabelach, czytelnik odnajdzie podstawy polskiej ortografii z przykładami, które pomogą lepiej opanować zasady pisowni. Część druga to właśnie sam słownik, w którym znalazły się najczęściej używane hasła. Wyrazy hasłowe, ułożone w porządku alfabetycznym, zostały podane w formie podstawowej. Jeśli ma miejsce alternacja, podano także odpowiednie formy fleksyjne. W słowniku po raz pierwszy wykorzystano metodę porównania pisowni polskiej z adekwatnymi formami lub znakami w języku ukraińskim. Ukraińskie odpowiedniki pomagają w opanowaniu ortografii oraz słownictwa.

Słownik sprzyja również lepszemu zapamiętywaniu znaczeń wyrazów polskich dzięki ich odpowiednikom ukraińskim, które pełnią funkcję pomocniczą.

Użytkownik słownika otrzyma niezbędne informacje dotyczące pisowni wszystkich form fleksyjnych oprócz wyrazu hasłowego, którego w formie podstawowej, którą możemy znaleźć także w innych

ЯК КОРИСТУВАТИСЯ СЛОВНИКОМ

«Польсько-український орфографічний словник» призначений для тих, хто цікавиться польською мовою. Обсяг і структура словника спрямовані насамперед на задоволення потреб учнів, які вивчають польську мову; студентів з України, що навчаються у вищих навчальних закладах сусідньої держави; бізнесменів та всіх, хто використовує польську мову у професійному та повсякденному житті. Словник також сприятиме кращому запам'ятовуванню значень польських слів завдяки їх українським відповідникам, які у ньому відіграють допоміжну функцію.

Словник складається з двох частин: у першій у зведених таблицях подано правила польської орфографії, що проілюстровані прикладами, які допоможуть краще засвоїти правопис слів. Друга частина — це власне словник, у якому словникова стаття подана у початковій формі, а також деякі форми словозміни, якщо відбуваються чергування. У словнику вперше застосовано метод зіставлення орфографічних правил з відповідними формами чи знаками в українській мові. Українські відповідники допомагають засвоїти правила орфографії та опанувати лексичний матеріал.

Кожний користувач словника отримає чітку інформацію про правопис усіх словоформ, які можуть викликати сумніви щодо їх правильного написання. Ми намагалися подати не тільки слова у

dostępnych słownikach, podaliśmy pisownię różnych form fleksyjnych, w których zachodzą zmiany lub alternacje.

Słownik wyróżnia się tym, że w trudnych przypadkach podana jest nie tylko odpowiednia końcówka, lecz także pełna forma wyrazowa, dzięki czemu użytkownik może się nauczyć pisać poprawnie całe słowo.

Na konkretnych przykładach pokazano zasady dotyczące zmian fonetycznych, co sprzyja zapamiętaniu pisowni danego wyrazu, a przy okazji jego znaczenia.

W hasle słownikowym wykorzystano wszystkie formy wyrazowe, których pisownia może wzbudzać jakiegokolwiek wątpliwości. Taka budowa artykułu hasłowego umożliwiała wygodne i sprawne korzystanie ze słownika tym wszystkim, którzy chcą sprawdzić pisownię polskiego słowa lub przetłumaczyć na język ukraiński.

W słowniku wykorzystano znak ~ (tylda), który oznacza niezmienną część wyrazu, oddzieloną znakiem || (dwie linie):

naralda *z C., Mc.* ~**dzie** нара́да
narłód *m D.* ~**odu**, *Mc.* ~**odzie**
наро́д, на́ція ж

Po wyrazach, których zawsze używa się w połączeniu z innymi wyrazami (czyli takich, które stanowią utarte wyrażenia), mamy dwukropek:

zowąd: ni stąd, ni ~ ні звідти, ні звідси

Czerwonym kolorem zaznaczono w słowniku te elementy wyrazów, których pisownia może sprawiać trudność: **o, u, rz, ź, ch, h, ą, ę, en, em, om, on, j**. Niektóre oznaczenia

початкової формі, правопис яких можна перевірити в інших доступних джерелах, а також правопис різних форм, де відбуваються зміни або чергування.

Важливою відмінністю цього словника є те, що у складних випадках подається не лише саме закінчення слова, але представлено повну його форму, що дає можливість вивчити правильне написання даного слова.

На конкретних прикладах показано правила фонетичних змін у словах, завдяки чому легко запам'ятати значення слова та завоїти його правопис.

У словниковій статті використано всі форми слів, які можуть викликати сумніви з огляду на правопис. Така подача дозволяє дуже легко й успішно користуватися словником усім, хто має потребу перевірити орфографію чи перекласти польські слова українською мовою.

У словнику вживається знак ~ (тильда), який змінює незмінну частину реестрового слова, відділену знаком || (дві паралельні риски):

naralda *z C., Mc.* ~**dzie** нара́да
narłód *m D.* ~**odu**, *Mc.* ~**odzie** на-
ро́д, на́ція ж

Після слів, які вживаються у словосполученнях, стоїть двокрапка:

zowąd: ni stąd, ni ~ ні звідти, ні звідси

Червоним кольором у словнику позначені ті елементи слів, правопис яких викликає труднощі: **o, u, rz, ź, ch, h, ą, ę, en, em, om, on, j**. Деякі позначення також присут-

są obecne także w części ukraińskiej, jeżeli tę zasadę można sprawdzić za pomocą języka ukraińskiego.

zachcianka *ż C., Mc.* ~ce забаганка
zachłód, Zachód *m D.* ~odu, *Mc.*
~odzie záхід; Záхід

Pisownię wielkiej litery również zaznaczamy czerwonym kolorem:

Chińczyk *m D.* ~a китаїць;
Chinlka *ż C., Mc.* ~ce китаїянка

Homonimy są oznaczone cyfrą arabską superskryptem po hasle:

napaślć¹ *ż D., C., Mc.* ~ci náпад ч; náпасть
napaść² **napadnę, napadniesz, napadną; napadł, napadli; napadnij**
напасти; *накінутися на когось*
napaść³ **napasę, napasiesz, napasą; napasł, napasli; napaś** *напасти (худобу)*

Rzeczowniki w słowniku są podane w formie podstawowej, czyli mianownika liczby pojedynczej lub liczby mnogiej, jeżeli nie ma liczby pojedynczej. Przy polskich rzeczownikach jest zaznaczony rodzaj: *m – męski, ż – żeński, n – nijaki*. Jeżeli w obu językach rodzaj jest ten sam, wtedy przy rzeczowniku ukraińskim rodzaju się nie zaznacza. Jeżeli natomiast rzeczowniki mają różne rodzaje, wtedy przy ukraińskim odpowiedniku zaznaczono rodzaj literami: *ч – чоловічий, ж – жіночий, с – середній*:

spislek *m D.* ~ku змова *ж*
nabytek *m D.* ~u придбання *ч*

Przy rzeczownikach występujących tylko w liczbie mnogiej jest określenie *lm – liczba mnoga*:

chaszcze *lm* хáці; чагарник *ч*
spodnie *lm* штані

ні в українській частині, якщо це правило можна перевірити за допомогою української мови.

zachcianka *ż C., Mc.* ~ce забаганка
zachłód, Zachód *m D.* ~odu, *Mc.*
~odzie záхід; Záхід

Правопис великої літери також позначено червоним кольором:

Chińczyk *m D.* ~a китаїць;
Chinlka *ż C., Mc.* ~ce китаїянка

Омоніми позначені арабською цифрою вгорі після слова:

napaślć¹ *ż D., C., Mc.* ~ci náпад ч; náпасть
napaść² **napadnę, napadniesz, napadną; napadł, napadli; napadnij**
напасти; *накінутися на когось*
napaść³ **napasę, napasiesz, napasą; napasł, napasli; napaś** *напасти (худобу)*

У словнику іменники подаються у формі називного відмінка однини чи у множині, якщо немає однини. Біля польського іменника позначено рід: *m – męski, ż – żeński, n – nijaki*. Якщо в обох мовах роди збігаються, тоді біля українського слова рід не позначено. Коли ж іменники належать до різних родів, то біля українського відповідника позначено відповідний рід літерами *ч – чоловічий, ж – жіночий, с – середній*:

spislek *m D.* ~ku змова *ж*
nabytek *m D.* ~u придбання *ч*

Іменники, які трапляються тільки у множині, позначаються *lm – liczba mnoga*:

chaszcze *lm* хáці; чагарник *ч*
spodnie *lm* штані

Rzeczowniki nieodmienne zaznaczono w taki sposób: *ndm* – *nieodmienne*:

carte blanche *ndm* карт-бланш ч

Przy wyrazach o charakterze terminów podano w skrócie ich przynależność (kwalifikator)

tatarak *m D. ~u bot.* лепеха ж; шувар ч

zwichnięcie *n med.* вівих ч

Ze względu na trudności w wyborze odpowiedniej formy dopełniacza liczby pojedynczej w przypadku rzeczowników rodzaju męskiego w nazwie przypadku (pisanej w skrocie: *D.*) podano odpowiednią końcówkę, a w niejasnych sytuacjach pełną formę. W szczególnych przypadkach, jeżeli zachodzą wymiany głosek, podano również formy innych przypadków.

skrzyplek *m D. ~ka* скрипаль
temperament *m D. ~tu, Mc. ~cie* темперамент

mundulr *m D. ~ru, Mc. ~rze* мундір, форма ж

mundurlek *m D. ~ka* (учнівська) форма ж

mulr *m D. ~ru, Mc. ~rze* мур; стіна ж

chód *m D. chodu, Mc. chodzie* 1. ходá ж; 2. хід; 3. sport. ходьба́ ж

chór *m D. chóru, Mc. chórze* хор

Jeżeli możliwe są do wyboru równoległe końcówki, wtedy na pierwszym miejscu podano bardziej rozpowszechnioną, a po znaku / – rzadziej używaną formę.

chalber *m D. ~bra/~bru, Mc. ~rze* bot. волóшка ж

Przy rzeczownikach rodzaju żeńskiego podane są te końcówki przypadków, w których występuje alternacja.

Невідмінювані іменники позначено *ndm* – *nieodmienne*:

carte blanche *ndm* карт-бланш ч

Біля слів з ознаками термінів подано позначення їх приналежності:

tatarak *m D. ~u bot.* лепеха ж; шувар ч

zwichnięcie *n med.* вівих ч

З огляду на труднощі зі вживанням закінчення родового відмінка іменників чоловічого роду після родової позначки подано його закінчення, а у важчих випадках форму. В особливих випадках, якщо відбуваються чергування, також подано форми інших відмінків:

skrzyplek *m D. ~ka* скрипаль
temperament *m D. ~tu, Mc. ~cie* темперамент

mundulr *m D. ~ru, Mc. ~rze* мундір, форма ж

mundurlek *m D. ~ka* (учнівська) форма ж

mulr *m D. ~ru, Mc. ~rze* мур; стіна ж

chód *m D. chodu, Mc. chodzie* 1. ходá ж; 2. хід; 3. sport. ходьба́ ж

chór *m D. chóru, Mc. chórze* хор

Якщо допускається вживання паралельних закінчень, то на першому місці подано більш вживане закінчення, а через знак / – його менш вживана форма:

chalber *m D. ~bra/~bru, Mc. ~rze* bot. волóшка ж

В іменниках жіночого роду подаються закінчення непрямих відмінків, якщо у них відбуваються чергування:

temperatura *ż C., Mc. ~rze* температур

konkluzja *ż D., C., Mc. ~i* висновок ч

dallia *ż D., C., Mc. ~ii* bot. жоржина

Czasowniki zakończone na **-am**, **-asz** nie mają żadnych objaśnień oprócz bezokolicznika i ukraińskiego odpowiednika lub zaimka zwrotnego (**się**) **-(ся)** w wypadku czasowników zwrotnych.

ubierać (się) одягати(ся);
вбирати(ся)

nadjeżdżać над'їждіти,
над'їжджати

Dla czasowników zakończonych na **-ę**, **-esz**, **-isz(-ysz)**, **-ą** podano końcówki osobowe 1. i 2. osoby liczby pojedynczej oraz 3. osoby liczby mnogiej czasu teraźniejszego; końcówki rodzaju męskiego czasu przeszłego, a jeżeli występują alternacje w rodzaju żeńskim i w liczbie mnogiej, wtedy podano też końcówki rodzaju żeńskiego oraz liczby mnogiej męskoosobowej i żeńskorzeczowej formy; formę trybu rozkazującego.

nasunąć **~ę**, **~iesz**, **~ą**; **~ą!**, **~ę!**, **~ę!**
~ę!; **nasun** 1. насунути; 2. наштотхнути; підказати;

~ się 1. насунутися, присунутися;

2. виникнути
ubozleć **~eję**, **~ejesz**, **~eją**; **~a!**; **~ej**
убожіти, бідніти

Formy wariantywne są oddzielone znakiem /. Przy czym na pierwszym miejscu podano formę częściej używaną.

nasiąknąć **~ę**, **~iesz**, **~ą**; **~ą!**/**nasek!**, **nasekli**; **~ij** увібрати; насититися; набратися; просякнути

ujmlować (się) **~uję (się)**, **~ujesz (się)**, **~ują (się)**; **~ował**; **~uj**

temperatura *ż C., Mc. ~rze* температур

konkluzja *ż D., C., Mc. ~i* висновок ч

dallia *ż D., C., Mc. ~ii* bot. жоржина

Дієслова на **-am**, **-asz** не мають інших пояснень, крім інфінітиву та українського відповідника чи зворотного займенника (**się**) **-(ся)** у випадку зворотних дієслів.

ubierać (się) одягати(ся);
вбирати(ся)

nadjeżdżać над'їждіти,
над'їжджати

Dla дієслів на **-ę**, **-esz**, **-isz(ysz)**, **-ą** подано особові закінчення 1-ї i 2-ї особи однини та 3-ї особи множини теперішнього часу; закінчення чоловічого роду минулого часу, якщо є чергування в жіночому роді й множині, то подано закінчення жіночого роду та закінчення множини чоловічо-особової i жіночо-речової форми; форму наказового способу:

nasunąć **~ę**, **~iesz**, **~ą**; **~ą!**, **~ę!**, **~ę!**
~ę!; **nasun** 1. насунути; 2. наштотхнути; підказати; **~ się** 1. насунутися, присунутися;

2. виникнути

ubozleć **~eję**, **~ejesz**, **~eją**; **~a!**; **~ej**
убожіти, бідніти

Паралельні форми відділені знаком /. При цьому, на першому місці подано більш уживану форму:

nasiąknąć **~ę**, **~iesz**, **~ą**; **~ą!**/**nasek!**, **nasekli**; **~ij** увібрати; насититися; набратися; просякнути

ujmlować (się) **~uję (się)**, **~ujesz (się)**, **~ują (się)**; **~ował**; **~uj**

1. брати; 2. схоплювати; 3. привертати, прихиляти; 4. підходити; визначати; 5. віднімати; зменшувати

Przy czasownikach, które w czasowych formach koniugacyjnych zmieniają podstawę, podano formy 1. i 2. osoby liczby pojedynczej i 3. osoby liczby mnogiej czasu teraźniejszego i przeszłego, a także formę rozkaznika.

tluc tlukę, tlucesz, tluką; tluł;

tlucz 1. товкти́; 2. троці́ти;

3. товкти́, луцюва́ти; ~ **się** 1. троці́тися; бі́тися; 2. бі́тися; 3. товк-ті́ся

nadać (się) nadmę (się), nadmiesz (się), nadmą (się); nadał (się), nadała (się), nadałi (się); nadmij (się) наду́ти(ся)

mleć miele, mielesz, miela; mell, mella, melli; miel молоти́

1. брати; 2. схоплювати; 3. привертати, прихиляти; 4. підходити; визначати; 5. віднімати; зменшувати

Для дієслів, які при відмінюванні за часами змінюють основу, подано форми 1-ї і 2-ї особи однини та 3-ї особи множини теперішнього й минулого часу, а також форму наказового способу:

tluc tlukę, tlucesz, tluką; tluł;

tlucz 1. товкти́; 2. троці́ти;

3. товкти́, луцюва́ти; ~ **się** 1. троці́тися; бі́тися; 2. бі́тися; 3. товк-ті́ся

nadać (się) nadmę (się), nadmiesz (się), nadmą (się); nadał (się), nadała (się), nadałi (się); nadmij (się) наду́ти(ся)

mleć miele, mielesz, miela; mell, mella, melli; miel молоти́

SKRÓTY УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

anat. – *anatomia* – анатомія
archit. – *architektura* – архітектура
astr. – *astronomia* – астрономія
biol. – *biologia* – біологія
bot. – *botanika* – ботаніка
geogr. – *geografia* – географія
geol. – *geologia* – геологія
hist. – *historia* – історія
lingw. – *lingwistyka* – лінгвістика
inf. – *informatyka* – інформатика
mat. – *matematyka* – математика
med. – *medycyna* – медицина
lit. – *literatura* – література
mor. – *morski* – морський
muz. – *muzyka* – музика
przen. – *przenośnie* – переносне
polit. – *polityka* – політика
rel. – *religia* – релігія
pot. – *potoczny* – розмовний
sport. – *sportowy* – спорт
techn. – *technika* – техніка
fiz. – *fizyka* – фізика
fizjol. – *fizjologia* – фізіологія
fin. – *finansowy* – фінанси
chem. – *chemia* – хімія
praw. – *prawniczy* – юридичний
wojsk. – *wojskowość* – військовий
zool. – *zoologia* – зоологія
zdr. – *zdrobniały* – здрібнілий
nieos. – *nieosobowy* – неособовий
os. – *osobowy* – особовий

NAJWAŻNIEJSZE ZASADY PISOWNI НАЙВАЖЛИВІШІ ПРИНЦИПИ ПРАВОПИСУ

PISOWNIA WYRAZÓW Z LITERĄ U

LITERĘ U PISZEMY

zawsze na końcu wyrazu, np.: w domu, na dachu, z obrazu, pomalu, o jablku

w rzeczownikach zakończonych na: **-um, -un, -unek, -unka, -ula, -ulec...**, np.: muzeum, gimnazjum, opiekun, rysunek, opiekunka, koszula, hamulec

w czasownikach, np.: kuć, psuć, snuć, pruć

w imiesłowach na **-ujący, -ując**, np.: pracujący, recytując

prawie zawsze na początku wyrazu, np.: uśmiech, upał, upadł, ulga, uwaga, upomnienie, ule, ulubiony

Wyjątek: ósmy, ósemka, ów, ówdzie, ówczesny

w czasownikach w czasie teraźniejszym zakończonych na: **-uję, -ujesz, -uje, -ujemy, -ujecie, -ują**, np.: maluję, gotujesz, kupuję, marnujemy, rysujecie, pracują

Zapamiętaj: «**uje**» się nie kreskuje!

gdy w pokrewnych wyrazach ukraińskich występuje **y (io)**, np.: cukier – цукор, snuć – снувати, kupije – купую, pracują – працюють, ul – вулик, muzeum – музей, uwaga – увага

PISOWNIA WYRAZÓW Z LITERĄ Ó

LITERĘ Ó piszemy:

gdy wymienia się na *o*, *e*, *a* w środku wyrazu, innych jego formach lub wyrazach pokrewnych, np.: *kółko* – *koło*, *sól* – *soli*, *wrócić* – *wracam*, *potać* – *potagać*, *przyjaciółka* – *przyjaciel*; *siódmy* – *siedem*

gdy w pokrewnych wyrazach ukraińskich najczęściej występuje *o* lub *i*, np.: *chór* – *xop*, *góra* – *zopa*, *sól* – *сіль*, *takówka* – *маківка*, *chłopów* – *хлопців*, *Lwów* – *Львів*, *Kraków* – *Краків*, *równo* – *рівно*, *wspólny* – *спільний*

w zakończeniach wyrazów *-ów*, *-ówna*, *-ówka*, które są nazwami roślin, osób, rzeczy, stanów, nazw geograficznych, np.: *grochówka*, *żarówka*, *złotówka*, *klasówka*, *chłopców*, *zeszytów*, *Lwów*, *Kraków*, *Nowakówna*

Wyjątek: *zasuwka*, *wsuwka*, *skuwka*

w niewielu wyrazach na początku, np.: *ósemka*, *ósmi*, *ów*, *ówczesny*, *ówdzie*

Zapamiętaj: litera *ó* nigdy nie występuje w końcu wyrazu!

Zapamiętaj: niektóre wyrazy mają *ó* niewymienne, np.: *chór*, *córka*, *córeczka*, *górski*, *góra*, *jaskółka*, *Józef*, *król*, *który*, *mózg*, *olówek*, *późno*, *równo*, *skóra*, *wrób*, *wspólny*, *żółw*

PISOWNIA LITER **A** i **E**

A i **E** piszemy:

gdy w wyrazach pokrewnych wymienia się **A** na **E** lub odwrotnie, **E** na **A**, np.:
z**q**b – z**e**by, d**q**b – d**e**by,
pi**q**ty – pi**e**ć, g**e**sty –
g**q**szc**z**, r**e**ka – r**q**czka,
m**e**żów – m**q**ż

A: w zakończeniach imiesłowów **-q**c****, **-q**cy****, np.: czyt**q**c, pisz**q**c, czek**q**q**cy**, śpiew**q**q**cy**

A: na końcu wyrazu 3. os. liczby mnogiej czasu teraźniejszego czasowników, np.:
pis**q**, czyt**q**, id**q**

A: w zakończeniach bezokoliczników, np.:
wzi**q**ć, wyj**q**ć, zacz**q**ć

E: na końcu wyrazu 1. os. liczby pojedynczej czasu teraźniejszego czasowników, np.: le**z**e, ćwicz**e**, pachn**e**

A: w Narzędniku (*kim? czym?*) liczby pojedynczej rzeczowników przymiotników, liczebników, zaimków, np.: z kochan**q** babc**iq**, z drug**q** smacz**q** porcj**q**, z poet**q**, z zielon**q** traw**q**

E: w Bierniku (*kogo? co?*) liczby pojedynczej rzeczowników rodzaju żeńskiego, np.: dziewczyn**e**, babc**ię**, mat**kę**, cór**kę**, ławk**ę**, kanapk**ę**

Wyjątek: pani**q**

gdy w pokrewnych wyrazach ukraińskich występuje **a** (**я**), **y** (**ю**), np.: z**q**b – з**y**б, d**e**by – д**y**бу, pi**e**ć – н'**я**ть, zielon**q** traw**q** – зелен**o**ю трав**o**ю

A: w Bierniku (*kogo? co?*) liczby pojedynczej przymiotników, liczebników, zaimków rodzaju żeńskiego, np.: pi**e**kn**q**, czerw**o**n**q**, pierwsz**q**, drug**q**, tam**q**

E: w Mianowniku (*kto? co?*) liczby pojedynczej rzeczowników rodzaju nijakiego, np.: im**ię**, ram**ię**, pros**ię**, ciel**e**

E: w zakończeniach krótkich zaimków zwrotnych i osobowych, np.: ci**e**, si**e**, t**e**

w czasownikach w czasie przeszłym przed **li i**, np.: zd**q**ł, podj**q**łem, wzi**e**ła, dotkn**e**ła, wyj**q**łeś, wzi**e**liście

PISOWNIA WYRAZÓW Z ON, OM, EN, EM

ON, OM, EN, EM piszemy:

w wyrazach pochodzenia obcego. Podobno jest w języku ukraińskim, np.:

kalendarz – календар,
cement – цемент,
benzyna – бензин,
koncert – концерт,
konflikt – конфлікт,
kongres – конгрес,
temperatura – температура,
tempo – темп,
stempel – штампель,
bomba – бомба,
kompas – компас,
komputer – комп'ютер

EM: w Narzędniku (*kim? czym?*) liczby pojedynczej rzeczowników rodzaju męskiego i nijakiego, np.: *balonem*, *domem*, *rowerem*, *drzewem*, *oknem*, *morzem*

EM: w zakończeniach czasowników czasu przeszłego w 1 os. liczby pojedynczej rodzaju męskiego, które w bezokolicznikach kończą się na **-qć**, np.: *cofnąłem* (*cofnąć*), *wyciąłem* (*wyciąć*), *kopnąłem* (*kopnąć*)

OM: w Celowniku (*komu? czemu?*) liczby mnogiej rzeczowników, np.: *chłopcom*, *panom*, *słownikom*, *kobietom*, *paniom*, *księżkom*, *dzieciom*, *okienkom*, *imionom*

ON, EN: przed zakończeniami wyrazów **-ka, -ko**, np.: *sukienka*, *piosenka*, *okienko*, *ślonko*

PISOWNIA WYRAZÓW Z CH

CH piszemy:

gdy wymienia się na **sz** w innych formach tego wyrazu lub wyrazach pokrewnych, np.:

cicho – *cisza*, *ucho* – *uszy*, *mucha* – *muszka*, *sucho* – *suszyć* – *susza*

po literze **s**, np.:

schody, *wschód*, *schudnąć*, *schron*, *schab*, *schronisko*

na końcu wyrazu,

np.: *brzuch*, *orzec*, *uśmiech*, *dach*, w *gazetach*, na *schodach*, o *komputerach*

gdy w pokrewnych wyrazach ukraińskich występuje **x**, np.:

chata – *xata*, *chór* – *xop*, *chemia* – *ximia*, *kochać* – *koxати*, *kożuch* – *кожух*

Zapamiętaj:

chemia, *Chiny*, *chcieć*, *choinka*, *chodzić*, *pchła*, *echo*, *kucharz*, *chomik*, *pochwalić*, *chciwy*, *samochód*, *chata*

Wyjątki:

druh, *druhna*, *druhowie*, *Ajudah*, *Czatyrdah*, *poroh* (próg skalny na rzece), *Boh* (rzeka)

PISOWNIA WYRAZÓW Z *H**H* piszemy:

gdy wymienia się na *g*,

z, sz, ż, np.:

wahać – *waga*,
druh – *drużyna*,
blahy – *blażen*,
Sapieha – *Sapie^{sze}*

w nazwach geograficznych pochodzenia obcego,

np.: *Himalaje*, *Holandia*, *Hiszpania*, *Sahara*

w imionach, np.:

Bohdan, *Halina*, *Hanna*,
Helena, *Hubert*, *Henryk*

gdy w pokrewnych wyrazach ukraińskich jest *z* albo brak spółgłoski, np.:

hetman – *гетьман*,
humor – *зумор*,
historia – *історія*,
Hanna – *Ганна*,
Hermes – *Гермес*,
Hellada – *Еллада*

w wyrazach zapożyczonych z przedrostkami *hekto-*, *hemo-*, *higro-*, *hiper-*, *homo-*, *hipno-*, *hipo-*, *hydro-*, *helio-*, *halo-*,

np.: *hektolitr*,
hemoglobina,
higroskopijny, *hipoteza*
hipermarket, *hydraulik*,
homogenizowany,
hiperbola

Zapamiętaj:

bohater, *helm*, *hak*, *huk*, *halas*,
habit, *handel*, *herbata*, *humor*, *hymn*,
hasło, *hamak*, *haft*, *ohyda*, *harmonia*,
harcerz, *hotel*, *honor*, *horror*, *hamulec*

PISOWNIA LITER **S, Z, C, N** przed spółgłoskami miękkimi

Spółgłoski **S, Z** przed **Ć, DŹ, Ń** oraz **L** są wymawiane miętko i ich miękkość oznaczana w piśmie:

w zakończeniach **-ście, -ździe**, np.: *moście, paście, poście, wzroście, gwieździe, pojeździe, zjeździe*

w zakończeniach **-iści, -yści, -aści**, np.: *medaliści, moraliści, noweliści, panczeniści, pesymiści, artyści, drogerzyści, turyści, motorzyści, rowerzyści, entuzjaści*

w zakończeniach **-śle**, np.: *krześle, maśle, pośle, wiośle, koźle*

w zakończeniach **-śnie, -źnie**, np.: *Krośnie, Miłośnię, wiośnie, Lubelszczyźnie, bieliźnie, błaznie, Kielecczyźnie, moście*

Spółgłoski **S, Z** przed **P', B', W', M'** niezależnie od wymowy piszemy jako twarde:

w zakończeniach **-izmie, -yzmie, -azmie**, np.: *pozytywizmie, romantyzmie, entuzjazmie, marazmie*

w zakończeniach **-smie, -spie, -zbie**, np.: *pasmie, wyspie, przyzbie*

w zakończeniu **-zwie**, np.: *nazwie*

Wyjątki: *czasopiśmie, piśmie piśmiennictwo, piśmienny*

Spółgłoskę **N** przed **Ć, DŹ, Ń, Ś** piszemy twardo bez względu na wymowę:

w zakończeniach **-ncie, -ndzie**, np.: *konwencie, prominencje, rundzie, propagandzie*

w zakończeniach **-nci, -ncik**, np.: *asystenci, studenci, akcencik, elemencik, momencik*

w zakończeniu **-nnie**, np.: *fontannie, pannie, sutannie, wannie*

w zakończeniu **-nsie**, np.: *awansie, fajansie, pasjansie, romansie*

Zapamiętaj: w zakończeniu **-nsie**, np.: *awansie, fajansie, pasjansie, romansie*

PISOWNIA WYRAZÓW Z J, I

Na początku wyrazu **J, I** piszemy:

J przed samogłoską, np.: *jagoda, jądro, Janek, jeden, jedzenie, język, jodła, Józefa, jubiler, Jurek*

I przed spółgłoską, np.: *igła, ikona, impreza indyk, integracja, Irena, Ireneusz*

Po spółgłoskach **J** piszemy:

w środku wyrazów tylko po **c, z, s**, np.: *lekcja, Szwecja, Alicja, Azja, poezja, frezja, Rosja, hortensja, pensja*

po przedrostkach, np.: *odjechać, nadjechać, nadjechać, podjechać, przedjagielloński, zjechać, wjechać, zjechać*

w wyrazach pochodzenia obcego, np.: *Banja Luka, Czuwaszja, gjuwecz, Trietjakow*

Wyjątki:

Zimbabwe, sigma, circa, cis-moll

Po spółgłoskach **I** piszemy:

przed samogłoską, np.: *biuro, ciasto, dzień, giąć, miasto, niebo, piasek, radio, wiosło, ziemia*

po spółgłosce, np.: *bilet, pilot, ring, zimno*

gdy wymawiamy miękkie spółgłoski **ś, ź, ć**, np.: *sianko, sierpień, sikorka, poziomka, zimny, ziola, ciarki, cichcem, ciepło, cisza, dotknęławyjgłeś, wzięliście*

Po samogłoskach **J, I** piszemy:

J: w środku wyrazów tylko po samogłoskach, np.: *bajka, Kijów, knują, lejek, moje, pruję, sójka, stoją, zając*

J: na końcu wyrazów, np.: *czytaj, kraj, mój, pokój, wuj*

I: w zakończeniach Dopelniacza, Celownika, Miejscownika rzeczowników rodzaju żeńskiego liczby pojedynczej zakończonych na **-ja**, np.: *Gruzja – Gruzji, kolacja – kolacji, Alicja – Alicji, poezja – poezji, pensja – pensji*

I: w zakończeniach Dopelniacza, Celownika, Miejscownika rzeczowników rodzaju żeńskiego liczby pojedynczej zakończonych na **-ia, -ja, -j**, np.: *armia – armii, kolonia – kolonii, malaria – malarii, partia – partii, nadzieja – nadziei, kolej – kolei*